

ТОМАС МАЙН РИДИЙН “МОРЬ УНАСАН ТОЛГОЙГҮЙ ХҮН” ЗОХИОЛЫН ОРЧУУЛГАД НАЙРУУЛГАЗҮЙН ҮҮДНЭЭС АЖИГЛАЛТ ХИЙХ НЬ

Б.Энхтүшиг¹

Abstract: *The main purpose of our research work is to analyze whether modern translated literary works meet the requirements of the quality of good translation works and to offer our suggestions to some failings in them, rather than judging someone's work. We believe that this research work will be useful to students and researchers who are interested in further research in this field.*

Key words: *Stylistics, literary stylistics, stylistic errors in the novel*

Удиртгал

Найруулга зүй: Хэлний олон зүйл нэгжийг хэрэглэх, тухайн харилцааны зорилго нөхцөлтэй уялдуулах, өөрийн бодол сэтгэлийг бусдад зөв ойлгуулах, бичгийн хэлээр зөв бичиж, туурвих, арга хэрэглүүрийг судалдаг ухаан. Эртний Энэтхэг, Ромд найруулга гэдэг нь зөв ярих, зөв бичих гэж тодорхойлж байсан. Энэ тодорхойлолт өнөөг хүртэл үнэ цэн, агуулгаа алдаагүй.

Найруулгыг нийт ард түмний хэл, тухайн хэлээр хэлэлцэж буй бүх хүмүүсийн бичиг зохиолын, аман ярианы хэл гэж үздэг. Найруулга зөв байх нь нэг үсэг авианаас эхлээд бүтэн өгүүлбэр, бүх эх текст зэрэг бүхий л зүйлд хамаардаг.

Найруулга зүйн шаардлага: “Найруулга зүйн үндсэн шаардлага, хэл найруулгын дүрэм горимыг зөрчсөний үр дагаврыг найруулгын алдаа гэнэ. Найруулга зүйн шинжлэх ухаан нь санаа бодлоо илэрхийлэхдээ тохируулан хэлний аль нэг хэрэглүүрийг төгс төгөлдөр сонгон найруулж чадсан эсэхийг тодруулан судалдаг” гэж найруулга зүйч, доктор **Д. Отгонсүрэн** тодорхойлжээ. Тиймээс найруулгын алдаа гэх ойлголттой танилцахаас өмнө найруулгын шаардлагын талаар товч дурдах ёстой. Найруулгын шаардлагыг эрдэмтэд доорхи байдлаар авч үзжээ.

Францын эрдэмтэн, найруулга зүйч **Р. Жеоржин** “Найруулгын нууцууд” номдоо, “Найруулах эрдмийн гол сүнс нь үг сонголт мөн. Найруулж сурахад эзэмшвэл зохих хамгийн чухал чанарууд бол: -өгүүлж байгаа зүйл тодорхой; -үг хэллэг оновчтой; -үгийн баялаг арвин; -нуршсан зүйлгүй товч; -өөрийн гэсэн арга барилтай; -уншигчдад нэгэн цогц ойлголт өгөх; -чамирхсан зүйлгүй, энгийн байх... эдгээр шиг санагдана” гэжээ. /Ц. Сүхбаатар, 2012:53/

Найруулга зүйч, доктор профессор **Ц. Сүхбаатарын** үзсэнээр: 1. ойлгомжтой 2. сонирхолтой 3. яруу сонсголонтой 4. гоо зүйн хэм хэмжээг харгалзан үзсэн байх;

¹ Гадаад хэлний орчуулга зүйн магистрант, МУИС, ШУС, ХУС

Эрдэмтэн Ч. Чойсамба бичвэрт тавигдах үндсэн шаардлага бол 1. тодорхой ойлгомжтой 2. сонирхолтой 3. аль болох хураангуй 4. үг сонголт сайтай 5. гоо зүйн хэм хэмжээнд тохирсон 6. учир зүйд нийцэхүйц байх ёстой хэмээжээ.

Найруулгын алдаа: МУИС-ийн багш **Ч. Чойсамба**, “Найруулгын алдаа гэдэг нь тухайн эх бичвэрийг уншигч хүлээн авч ойлгоход ямар нэг хэмжээгээр хүндрэл учруулж, эргэлзээ гайхал төрүүлж, унших явцыг алдагдуулж, уншигчийн анхаарлыг сарниулж, огт өөр юманд хандуулж буй дотоод зөрчил бүхий нэг эсвэл хэд хэдэн үгийг хэлнэ” гээд дараах хэлбэрээр ангилжээ. Үүнд : 1. тэмдэгтийн алдаа 2. давталтын алдаа 3. хэлзүйн алдаа 4. гоозүйн алдаа 5. учирзүйн алдаа 6. утга ялгах үүрэгтэй үг орхих алдаа 7. үг буруу сонгох алдаа 8. үг буруу байрлуулах алдаа 9. баримтын алдаа 10. гарчиг эх бичвэр зөрчилдсөн алдаа; / Ч. Чойсамба, Сонины хэл найруулга, УБ, 2000:21/

Доктор, профессор **Ц. Сүхбаатар** найруулгын алдааг ерөнхийд нь найруулгын болоод найруулгын бус гэж ангилаад: Найруулгын бус алдаанд – баримтын алдаа, учирзүйн алдаа, хэлзүйн алдаа, гоозүйн алдааг оруулжээ. Харин найруулгын алдаанд үг сонгохтой холбогдуулан – үг буруу сонгох, үг илүүдэх, үг дутаах, үгийн өнгө аясыг гажуудуулсан, дүрслэх буюу яруу хэрэглүүр оновчгүй сонгосон, үг нуршин давтсан гэх зэрэг алдаануудыг авч үзжээ. / Ц. Сүхбаатар, 2012:224-241/

МУИС-ийн багш, эрдэмтэн **М. Базаррагчаа**, “Найруулбар нь хэрэг явдлын тухай оновчтой, энгийн, уран, цэгцтэй өгүүлбэл зохино” гээд “Хэлний нэгжийн утгыг эс үнэлбэл түүнийг сонгон найруулах чадвар мөхөс болоход хүрдэг ажээ. Үг тэргүүтнийг сонгон найруулах нь авах гээхийн ухаан болно. Гээхийг гээж эс чадвал найруулгын алдаа болдог байна” гээд дараах найруулгын алдаанууд байна гэж үзсэн юм. 1. Зөв оновчтой байх ончийг хангаагүй-буруу дутуу 2. Эмх цэгцтэй байх ончийг хангаагүй-нуршуу 3. Уран яруу байхын ончийг хангаагүй-болхи гажуу 4. Энгийн ойлгомжтой байхын ончийг хангаагүй-тодорхой бус, зохисгүй;

Эрдэмтэн Ш. Барайшир найруулга зүйн алдааг 1. Үгийг буруу сонгосноос утга гажуудуулах 2. Хар ярианы буруу хэвшсэн үг хэллэгийг утга зохиолын хэлний боловсронгуй найруулгад хутган оруулах 3. Тохиромжтой үг хэллэг байсаар байтал огт шаардлагагүй газар гадаад үг хэллэгийг хэрэглэх 4. Хэрэггүй буюу илүү үг нуршин бичих 5. Тогтсон нэр томъёо, үг хэллэгийг дур зоргоор өөрчлөх 6. Өгүүлбэрийн гишүүдийн тогтолцоог алдагдуулах; /Ц. Сүхбаатар, Хэл соёлын тулгамдсан асуудлууд, Найруулгад эрхэмлэх зүйл, УБ, 2002:5/

Найруулгын төрөл: Шинжлэх ухаанд найруулгын төрлийн тухай ойлголт хөгжлийн тодорхой үе шатыг дамжиж ирсэн. Эртний Ром, Энэтхэг, Грек зэрэг орнууд 17-р зууны үеэс эхлэн найруулгын төрлийг хуваах оролдлого хийж байсан бол Орост 18-р зууны үед Оросын найруулга зүйч, зохиолч М.В.Ломоносов найруулгыг дээд, доод, дунд хувааж эхэлсэн. /Ц. Сүхбаатар, 2012:363/ Монголд найруулга зүй харьцангуй хожим 18-р зууны сүүл үед үүссэн залуу шинжлэх ухаан юм. Монголын эрдэмтэд Б.Ренчин, Ц.Дамдинсүрэн, Я.Цэвэл, Ц.Сүхбаатар,

Б.Отгонсүрэн, Ш.Гаадамба, Ц.Баярсүрэн нар найруулга болоод найруулгын төрлийн талаар олон шинэ санаа, үзэл баримтлалыг дэвшүүлсэн. Өнөөдөр найруулгыг тэдгээр олон эрдэмтдийн санал бодол дээр тулгуурлан дараах 5 зүйлд хувааж байна. Үүнд: 1. Албан бичгийн найруулга 2. Шинжлэх ухааны найруулга 3. Сонин нийтлэлийн найруулга 4. Ярианы найруулга 5. Уран зохиолын найруулга.

Уран зохиолын найруулга: Хэлний дүрслэх болон яруу хэрэглүүрийг өргөн ашигладаг, уран дүрийг бүтээдэг, үгсийн сангийн бүхий л нөөцийг хэрэглэх боломжтой байдгаараа бусад найруулгаас ялгардаг.

Үгийн сангийн онцлогоос:

- Үг шууд утгаараа байх нь харьцангуй ховор, дүрслэн илэрхийлэх, шилжсэн утга зонхилно.
- Зохиолын баатрын дүр, үг хэллэгний онцлогийг гаргах зорилгоос үүдэн хуучин үг хэллэг, нутгийн аялгууны үг, этгээд бүдүүлэг үг хэллэг, хар ярианы үг, гадаад үг, мэргэжлийн үг хэллэг зэрэг утга зохиолын хэлний идэвхгүй үгс уран зохиолын найруулгад орно.
- Үгсийн сан арвин, ойролцоо үг, эсрэг үг, төсөөтэй үгийг сүүл, толгой холбох, өгүүлбэр, үг хэллэгийг тэнцүү хэмнэл хэмжээтэй болгох, яруу сонсголон нэмэх зэрэг өвөрмөц үүргээр сонгон найруулах нь элбэг.
- Зүйр цэцэн үг, ардын аман яруу үг элбэг орно.
- Дуу чимээ, дүр дүрслэл заасан дайвар үг уран зохиолын найруулгад зонхилон орно.
- Өвөрмөц утга хэлбэртэй (зохиолын болон зохиолын баатрын) нэр элбэг тохиолдоно.

Авиан зүйн онцлогоос:

- Тухайн зохиолд гарч буй юм үзэгдэл, үйл явдлыг хүний нүдэнд үзэгдэж, чихэнд сонсогдтол тод дүрслэхэд дуу сонсголонг харгалзах нь чухал

Үгзүйн онцлогоос:

- Монгол хэлний үйл үгийн айн дотроос байдлын дагаврууд, үйлдэлдэх болон үйлдэлцэх хэвийн дагавар, захиран хүсэх болон мөрөөдөн хүсэх утгатай нөхцлүүд элбэг. Жинхэнэ нэрд залгадаг нөхцөл дагавар /-гч, -тан, -хай, -дай, -гтай/ тухайн юмс үзэгдэлд хандсан сэтгэлийн аясыг илэрхийлэх үүргээр ордог.

Өгүүлбэрзүйн онцлогоос:

- Олон гишүүнт хавсарсан нийлмэл өгүүлбэр болон холимог нийлмэл өгүүлбэр элбэг.
- Хэлэх аялгаар холбогдсон энгийн нийлмэл өгүүлбэр олон.
- Өгүүлбэрийн гишүүдийн байрыг зориуд өөрчлөх арга бий.
- Хоршоо үгийн өвөрмөц хэлбэрийг уран дүрслэлтэй яруу сонсголонтой болгох зорилгоор хэрэглэсэн нь их. / Ц. Сүхбаатар, 2012:432-434/

Уран зохиолын орчуулга: Уран зохиолын орчуулга өөр хоорондоо нягт уялдаа холбоо бүхий хоёр ухагдахууныг тэмдэглэдэг. Үүнд: 1. Нэг хэлнээ байгаа зохиол бүтээлийг өөр хэлнээ хөрвүүлж гаргаж буй бүтээлч явц; 2. Энэхүү явцын үр

дүн орчуулгын зохиол; / Д. Дашдаваа, 2010:152/ Аль ч нийгэмд уран зохиолын орчуулга нь хүний нийгмийн хөгжилд чухал үүрэг гүйцэтгэсээр ирсэн. Үүний хажуугаар уран зохиолын орчуулга нь зохиолчийн цаасан дээр буулгасан уран сайхан дүр, төсөөлөл болон эх зохиолын найруулгын онцлогийг уншигчдад амьдчилан дамжуулах үүрэгтэй байдаг учраас орчуулагч хүний нэг том сорилт юм. Тийм ч ураас “... уран зохиолын орчуулгын тухай шинжлэх ухаан бий боллоо. Түүний үндэс суурийг К.М.Чуковский, А.В.Федоров тавьсан гэж үзэж болох талтай” / Д. Дашдаваа, 2010:154/

Монголын зохиолчдын 7-р их хурал дээр академич Ц. Дамдинсүрэн уран зохиолын хэл найруулгын талаар хэлэхдээ, “хэтэрхий хуучирсан үгийг олон хэрэглэх, өгүүлбэр зүйн зарчмыг эвдэж буруу найруулах, хэт чамин үгээр өгүүлбэрийг хэт ээдрээтэй болгох зэргээр ойлгомж муутай бичихийг цээрлэх хэрэгтэй” гэсэн нь зохиолчдод хандсан үг боловч уран зохиол орчуулахад үүнийг мөн адил анхаарах ёстой. / Д. Дашдаваа, 2010:154/ Товчхондоо сайн орчуулга нь эх зохиолоосоо ялгагдахааргүй уншигчийн сэтгэлийн утсыг хөдөлгөж чаддаг байх ёстой.

“Бүх төрлийн орчуулгаас уран зохиолын орчуулга нь Ландерс, Буш, Ламберт, Ньюмарк зэрэг онолчдын сонирхлыг ихээр татсан байдаг. Тэд бүгд уран зохиолын орчуулгын явц, орчуулагч болон уншигч гэсэн гурван хүчин зүйлд анхаарлаа хандуулжээ. Энэ төрлийн орчуулгын талаар тэд хэд хэдэн санал дэвшүүлсэн байдаг бөгөөд тусгайлан соёлтой холбон тайлбарласан юм.” /Phd. Iida Poshi, ‘Culture - Specific Items And Literary Translation’, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol 4, 2013/

- **Ландерсын** үзсэнээр уран зохиолын орчуулга нь “орчуулгын бүтээлч үйл явцыг байнга хуваалцах боломжийг олгодог” (Ландерс 2001:4-5); “уран зохиолын орчуулга нь дуусашгүй сонголтын гогцоог үүсгэдэг” (Ландерс 2001:9).
- **Бушийн** үзсэнээр уран зохиолын орчуулга бол “нийгэм, соёлын өвийн цогцолборын төв хэсэгт орших анхны субьектив үйл ажиллагаа юм” (Буш 1998:127)
- **Ламбертын** үзсэнээр “хэвлэгдсэн орчуулга гэдэг нь орчуулгын субьектив үйл ажиллагаа, нийгмийн практикийн гол төлөөлөгч болсон орчуулагч хүний бүтээлч хүчин чармайлтын үр дүн юм”.

Бид дээр дурдсан Ц. Сүхбаатар гуайн найруулгын алдааны ангилал дээр тулгуурлан “Морь унасан толгойгүй хүн” романы орчуулгыг найруулгын ур маягийн талаас авч үзсэн юм. Ингэхдээ жишээ болгон зарим хэсгүүдээс оруулсан болно.

Үг буруу сонгосон хэсгүүд:

Үгээ онож сонгоогүйгээс илэрхийлэх гэсэн зорилгодоо хүрч чадахгүй, тэр ч байтугай огт өөр ойлголт төрүүлэх; /Энэ алдаа давтагдаагүй тоогоор зохиолд 48 удаа гарав./

Эх хэл дээр	<p>13.72. "I reckon, that out on the purayra, there'll be some folks who prefer a little <u>corn</u> to any other their furrin French stuff. Sham-pain, ye call it, I believe."</p> <p>"Prefer <u>corn</u> to champagne! The horses you mean?"</p> <p>"Hosses be durned. I ain't talkin' 'bout hoss <u>corn</u>. I mean M'nongaheela."</p>
Орчуулга	<p><i>"Тал хээр нутагт энэ бүх гадаадын хачин юмс, энэ оргилуун дарс мэтийн зүйл таалагдахгүй ба арай энгийн <u>бантанг</u> дээрд үзэх хүн байгаа гэж надад санагдана."</i></p> <p><i>"Оргилуун дарснаас <u>бантанг</u> дээр үзэх гэж үү? Ноён Стумп, та морины тухай яриад байна уу?"</i></p> <p><i>"Чиний морьдыг чөтгөр ав. Би морины <u>бантангийн</u> тухай яриагүй. Харин Мононгахилийн вискиний тухай яриад байна."</i></p>

- Эхэд эрдэнэ шишийн архи гэсэн утгаар орсон үгийг бантан гэж оновчгүй орчуулжээ. Хэдий жирийн ундаа гэсэн санааг төлөөлүүлэн илэрхийлсэн байж болох ч бантан гэх утга санаанд буухад бэрх. Тиймээс эрдэнэ шишийн архи гэж буулгах нь зүйтэй.

Эх хэл дээр	<p>55.264. She even proposes making the journey <i>alone</i>! Don Silvio offers an escort—half a score of his <i>vaqueros</i>, <u>armed to the teeth</u>. The offer is rejected. Will she take Benito? No. She prefers journeying alone. In short, she is determined upon it.</p>
Орчуулга	<p><i>Тэр ганцаар явахаар шийджээ! Ноён Сильвио шүдээ хүртэл зэвсэглэсэн арван малчинг дагалдуулан хамгаалах санал тавив. Исидора эрс татгалзжээ. Тэгвэл Бенитог авч явах уу? Үгүй. Тэр ганцаар явахыг эрхэмлэнэ. Тэр ингээж шийджээ.</i></p>

- ...шүдээ хүртэл зэвсэглэсэн... гэсэн нь 'armed to the teeth' гэх өвөрмөц хэлцийг үгчлэн орчуулчихжээ. Уг хэлц нь бүрэн зэвсэглэх гэсэн утгатай. /Oxford Dictionary of Idioms, 2nd edition, 2004, х.х-9/ Тиймээс махчилж орчуулалгүй өвөрмөц хэллэгийн үндсэн утгыг барих нь зүйтэй.

Үг илүүдсэн хэсгүүд:

Шаардлагагүй илүү үг нуршсанаас чухам юу гэж өгүүлэх гэж байгааг ойлгоход бэрх болдог; /Энэ алдаа давтагдаагүй тоогоор зохиолд 17 удаа гарав./

Эх хэл дээр	<p>55.260. "I must send someone back to release him. One who can keep my secret—who? Benito, the mayor-domo—faithful and brave. <i>Gracias a Dios!</i> Yonder's my man—as <u>usual</u> busied in counting his cattle. Benito! Benito!"</p>
Орчуулга	<p><i>"Түүнийг чөлөөлөхөөр хэн нэгнийг илгээх хэрэгтэй. Гэхдээ миний нууцыг хадгалах хүн хэрэгтэй. Даамал Бенито яг тохирно. Тэр эрэлхэг ба үнэнч хүн. Бурханы авралаар тэр ирлээ. <u>Үргэлж тэгдэг зангаараа</u> малаа тоолж явна. Бенито! Бенито!"</i></p>

- Энд 'тэгдэг' гэсэн сул үг хэрэглэхээс зайлсхийж ...Сурсан зангаараа... гэж цомхон буулгавал тохиромжтой санагдана.

Эх хэл дээр	48.223. And this, too, despite the round hat upon the head—despite the serapé upon the shoulders, worn as a protection against the chill morning air—despite the style of equitation, sooutré to European ideas,
Орчуулга	<i>Морьтой хүний толгой дээрх дугуй малгай, өглөөний хүйтнээс болж мөрөндөө тохсон цув, тэр хүн Европт бол эмэгтэй хүнд зүй зохисгүйд тооцогддог эрэгтэй маягаар мориндоо заларсан зэрэг нь энэ таамагт харшлахгүй.</i>

- ... тэр хүн... буюу өгүүлбэрийн эзнийг дахин дурдах нь илүүц байна.

Үг дутсан хэсгүүд:

Учир шалтгааны шаардлагатай зайлшгүй байх үгийг орхисноос утга ойлгомжгүй болох, илэрхийлэх гэсэн санаагаа гаргаж чадахгүй байх; /Энэ алдаа давтагдаагүй тоогоор зохиолд 11 удаа гарав. /

Эх хэл дээр	65.315. "... That same Mexikin <i>montay</i> too. I reckon they've larned it from thar Mexikin captives; <u>of the which they've got as good as three thousand</u> in thar different tribes. Yes, sirree!" concludes the trapper. "The Keymanchees <i>do</i> play cards—sure as shootin'."
Орчуулга	<i>"... Тэд олзны хүмүүсээс сурсан бололтой яг энэ мексик монтег тоглодог байсан. Янз бүрийн омогт 3 мянга хүртэл хүн бий. Ямартаа ч команчууд хөзөр тоглодог нь чин үнэн."</i>

- ...3 мянга хүртэл хүн бий... бус ...3 мянга хүртэл олзлогдогч бий... /'олзлогдогч' гэх санааг тодорхой гаргаж өгөхгүй бол нэг омог нийтдээ 3 мянган хүнээс бүрддэг гэсэн ойлголтыг өгч байна./

Эх хэл дээр	84.383. "Well," said Calhoun, apparently in reluctant utterance, as if shy about entering upon the subject, or pretending to be so, "I—I— <u>wanted</u> —"
Орчуулга	<i>"Тэгэхээр ийм байна." гэж Колхаун энэ яриаг эхлэх эсэхээ шийдэж ядах юм уу эсвэл тээнэгэлзэж байгаа дүр исгэн хэлээд, "Би... Би хүсэхдээ..."</i>

- Уг өгүүлбэрийн дуусгаагүй санааг яг байгаагаар нь буюу ...Би хүсэхдээ... гэж орчуулсан нь найруулгыг модон болгож байгаа тул зохиолын энэ хэсгийн өрнөлийг төсөөлөн бодолцож ...Би нэг юм хэлэх гэсэн юм... гэж дуусгавал зохимжтой юм.

Үгийн өнгө аясыг гажуудуулсан хэсгүүд:

Ганц үгийн өнгө аяс тохироогүйгээс тухайн тухайн өгүүлж буй зүйлд алдаа үүсэх; /Энэ алдаа давтагдаагүй тоогоор зохиолд 9 удаа гарав. /

Эх хэл дээр	18.101. "Why do you ask that, Loo? <u>I reckon you know as well as I.</u> "
Орчуулга	"Лу, чи яагаад надаас үүнийг асууна вэ? <u>Би тэдний талаар чам шиг л мэдлэгтэй байгаа.</u> "

- "know" буюу "мэдэх" гэсэн санааг мэдлэг гэх нэр үгээр гаргасан нь арай учир дутагдалтай тухайн харилцан ярианы өнгө аянд зохицохгүй мэт. Тиймээс ...Адилхан явж байж хэн нь хэнээсээ асуух вэ дээ... гэвэл зүйтэй.

Эх хэл дээр	29.144. "But the time's not come, <i>for capitan</i> ; <u>nor yet</u> the opportunity, <i>Carajo!</i> "
Орчуулга	"Гэвч цаг нь болоогүй. <u>Тохиромжтой тохиолдол ирэхгүй байсан.</u> Чөтгөр ав!"

- Тус өгүүлбэрийг -сан⁴ буюу өнгөрсөн цагийн өнгөөр орчуулсан нь найруулгын алдаа үүсгэж байгаа учир одоо цагийн өнгөнөөс ...ирэхгүй байна... гэж орчуулах нь зүйтэй.

Дүрслэх буюу яруу хэрэглүүр оновчгүй сонгосон хэсгүүд:

Аливаа зүйлийг уншигчийн урмыг сэргээж, сонирхлыг татахаар бичихэд уран дүрслэлийн арга, хэлний яруу хэрэглүүр тусалдаг. Гэвч оновчгүй болсон яруу хэрэглүүр уншигчийн итгэл үнэмшлийг алдуулан, инээд хүргэхээс хэтэрдэггүй. /Энэ алдаа давтагдаагүй тоогоор зохиолд 7 удаа гарав. /

Эх хэл дээр	83.380. Among the populace there was the usual clamoring for prompt and speedy justice; fortified by that exciting phrase, <u>old as the creation itself</u> : "that the blood of the murdered man was calling from the ground for vengeance."
Орчуулга	<i>Тосгоны олонх оршин суугчид <u>дэлхийтэй адил өндөр настай</u> 'алагдсан хүний цус өшөө авахыг хашиглан шаардаж байна,' гэсэн хэллэгийг удиртгал болгон гэмт хэрэгтнийг нэн даруй шүүхийг шаардав.</i>

- Зохиол дээрх дүрүүд аль эртнээс өшөө авахыг шаардаж байгааг ...дэлхийтэй адил өндөр настай... гэсэн адилтгал ашигласан нь дүрслэлийн хувьд нэг л оновчгүй, санаанд нийцэхгүй байна. Харин энгийнээр ...улиг домог болсон... гэж буулгавал тохирох юм.

Эх хэл дээр	9.52. "Oh, indeed!" drawled the lieutenant of rifles, in a tone that told of his being chafed by this representation. "Miss Poindexter must be <u>deuced good-looking</u> , then."
Орчуулга	"Тийм гэж үү! Тэгвэл Пойндекстер авхай авхай <u>чөтгөр шиг сайхан хүүхэн болж таарлаа.</u> " гэж буучдын хорооны дэслэгч догдлон хэлэв. Түүний дууны өнгөнөөс үзвэл энэ мэдээ түүнийг байж ядуулах бололтой.

- Зүс царай сайтай хүнийг чөтгөртэй зүйрлэх нь тун тохиромжгүй бөгөөд гоё сайхан гэх утгаас хол зөрж байна. Тиймээс ...жигтэйхэн сайхан... гэж буулгая.

Үг нуршин давтсан хэсгүүд:

Нэг үг юм уу, нэг үндэстэй үгийг ойр ойрхон давтан хэрэглэхэд тухайн найруулгын яруу сайхан, хурц тод, ур чадал суларч улмаар найруулгын алдаа болдог. Энэ алдаа давтагдаагүй тоогоор зохиолд 21 удаа гарав. /

Эх хэл дээр	5.30. He was a round plump specimen, with a shock of <u>carrot-coloured hair</u> and a <u>bright ruddy skin</u> , habited in a suit of stout stuff—half corduroy, half cotton-velvet.
Орчуулга	Энэ бол <u>улаан нүүртэй, улаан үстэй тарган эр байв. Хагасыг нь хилэн, хагасыг нь бүдүүн ширхэгтэй нарийн хилэн давуугаар оёсон хослол өмсжээ.</u>

- Хэдий 'carrot-coloured', 'bright ruddy' гэх тэмдэг нэрс нь хоёул улбар, улаан гэх санааг агуулах боловч монгол хэлнээ найруулгын өнгө төрхийг бодон 'хонгор үстэй', 'час улаан царайтай' гэх зэргээр зүс царайг ялгах хэрэгтэй.

Эх хэл дээр	55.259. Miguel Diaz spoke the truth, when he said he was in danger. Well might he believe it.
Орчуулга	<u>Түүнд</u> аюул нүүрлэж байна гэж батлан хэлэхдээ Мигуэль Диас үнэн хэлсэн юм. <u>Түүнд</u> ингэж бодох бүрэн үндэс байв.

- Эхний өгүүлбэрийг Өөрт нь... гэж эхлүүлэх нь хэнд аюул нүүрлэж байгаа буюу утгыг илүү ойлгомжтой болгож байна.

Дүгнэлт

Диаграмаас харахад үг буруу сонгосон (48) алдаа нь хамгийн өндөр бол үг нуршин давтсан (21) үг илүүдсэн (17) алдаа нь ойролцоо тооны, харин үг дутсан (11) үгийн өнгө аяс гажуудуулсан (9) яруу хэрэглүүр оновчгүй (7) алдаанууд нь бусад гурван төрлийн алдаатай харьцуулахад бага гэж болохоор байна.

Эндээс дүгнэхэд орчуулгын найруулгад алдаа дутагдал гарснаар эх зохиол хичнээн сайхан бичигдсэн байлаа гээд үнэ цэнэ нь алдагдаж, өөр хэлээр уншиж буй уншигчдад сэтгэгдэл төрүүлэхгүй байх аюулд хүргэдэг байна. Тиймээс орчуулагчид дан ганц өөрт бус бусдад хамаарах үйл хийж байгаагаа ухааран хариуцлагатай хандах шаардлагатай.

“...Тэрээр зохиолынхоо найруулгыг ямагт цэвэршүүлэн шүүж, хэлийг нь уйгагүй засч сайжруулдаг байлаа. Жишээ нь Горький “Эх” романаа 8 дахин засч, нийтдээ 2 мянгаад засвар оруулжээ. Зохиолынхоо үг бүрийг бодож, тунгаан дээд зэргийн яруу, тодоор, энгүүнээр, сэтгэл хөдлөлийн их хүчээр дүрсэлж чаддаг байв” / Д. Дашдаваа, 2010:146 / Үүнтэй нэгэн адилаар орчуулагч хүн зохиогч шиг зохиолд чухал ач холбогдол өгөн орчуулгын эцсийн хувилбараа гаргахаас өмнө хэдэнтээ засаж засварлаж, аль ч талаас уншигчийн сэтгэлд хүрэхийг эрмэлзэх учиртай.

Ном зүй

1. Ц. Сүхбаатар, Монгол хэлний найруулга зүй. УБ, 2012
2. Ч. Чойсамба, Сонины хэл найруулга. УБ, 2000
3. Ц. Сүхбаатар, Хэл соёлын тулгамдсан асуудлууд, “Найруулгад эрхэмлэх зүйл”. УБ, 2002
4. Д. Отгонсүрэн, Монгол хэлний найруулга зүй. УБ, 1975
5. Д. Дашдаваа, Орчуулгын найруулга зүйн бүтэц – утга зүйн үндэс. УБ, 2010
6. Oxford Dictionary of Idioms, 2nd edition, 2004
7. Б. Энхзул, “Оливер Твист” зохиолын орчуулга, найруулгыг шинжихүйд: магистрын зэрэг горилсон судалгааны ажил, МУИС-ШУС, УБ, 2014
8. Phd. Ilda Poshi, ‘Culture - Specific Items And Literary Translation’, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol 4, 2013
9. <https://mongoltoli.mn/>